

به نام خدا

حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات

مولفان :

دکتر سیرالله مرادی نوده

استادیار بازنشسته دانشگاه شهرکرد

لیلا کریمی

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: مرادی نوده، سیرالله، ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور: حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات / مولفان سیرالله مرادی
نوده، لیلا کریمی.
مشخصات نشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۹۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۰۴-۶-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۹۸ - ۹۳.
موضوع: حقوق مالکیت صنعتی - فضای تبادل اطلاعات
شناسه افزوده: کریمی، لیلا، ۱۳۵۸
رده بندی کنگره: Q۳۵۷
رده بندی دیویی: ۰۰۸/۴
شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۶۷۷۶۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات

مولفان: دکتر سیرالله مرادی نوده - لیلا کریمی

ناشر: ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زیر جلد

قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۹۰۴-۶-۶

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

تقدیم به:

تمامی رهپویان راه علم.

دیباچه

مبانی حقوق مالکیت صنعتی به منظور حفظ تعادل میان مالکیت صنعتی و دسترسی به اطلاعات آزاد، یکی از اصلیت‌ترین چالشها در جامعه اطلاعاتی امروز است که با رعایت حقوق قابل تنظیم است. از آنجا که محیط دیجیتال در کنار امتیازات قابل توجهی که برای اشخاص دارد، آن‌ها را با این معطل بزرگ روبه‌رو ساخته که اسرار صنعتی و تجاری آن‌ها در این محیط نقض شده و در اختیار میلیون‌ها نفر کاربر قرار می‌گیرد و تشخیص نقض، شناسایی نقض کننده حق، میزان خسارات وارده و تعیین اینکه کدام دادگاه صالح به رسیدگی دعاوی نقض اسرار صنعتی و تجاری در این محیط است، بسیار دشوار می‌باشد. اصل سرزمینی بودن حقوق مالکیت صنعتی و اصل فرامرزی بودن اینترنت، هریک قلمرو و ماهیت خاص خود را داشته و در مرحله ایجاد حق، با یکدیگر تعارضی ندارند، مع الوصف، در مرحله اجرای حق، این دو با همدیگر تراحم دارند که تحقیق در این حوزه را ضروری می‌سازد؛ لذا در این کتاب به بررسی «حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات» پرداخته شده است. بررسیهای به عمل آمده نشان داد که، حقوق مالکیت صنعتی، در فضای تبادل اطلاعات دچار چالش‌های حقوقی نوینی شده است. "اصل سرزمینی بودن حمایت از حقوق مالکیت صنعتی" در فضای بدون مرز تبادل اطلاعات با تهدیدهای جدی مواجه شده، و گسترش روزافزون این فضا، بر قلمرو و نحوه حمایت از حقوق مالکیت صنعتی تاثیر داشته، و این فضا، عرصه مناسبی برای فرار از مقررات کلاسیک حقوق مالکیت صنعتی شده، و نیازمند قوانین جدید است. نظامهای حقوقی به منظور ایجاد این تضمین از راهکارها و تدابیر مختلف که ضمانت اجرا نامیده میشود، استفاده میکنند. وضع قوانین حمایتی از جمله این راهکارها می‌باشد که در این کتاب سعی شده است در بین نظامهای حقوقی جهان، قوانین حمایتی در نظام‌های حقوقی ایران و انگلستان مورد بررسی قرار گیرد.

دکتر سیرالله مرادی نوده

استادیار (بازنشسته) دانشگاه شهرکرد

لیلا کریمی

(کارشناس ارشد حقوق خصوصی)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۹	فصل اول: کلیات
۱۰	اهمیت موضوع
۱۰	مرور ادبیات و سوابق مربوطه
۱۳	فصل دوم: مبانی نظری
۱۳	نقض حق اختراع
۱۷	نقض حق طرح صنعتی
۲۰	نقض حق علائم تجاری
۲۵	نقض حق اسرار تجاری
۲۹	مصادیق نقض حق مالکیت صنعتی
۲۹	تولید و ساخت غیر مجاز
۲۹	فروش غیرمجاز
۳۰	واردات غیرمجاز
۳۱	اقدامات فراهم کننده موجبات نقض در آینده
۳۳	فصل سوم: حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات در حقوق ایران
۳۴	اقسام سیستم های حمایتی
۳۴	حمایت از طرح های ثبت نشده
۳۴	حمایت از طرح های ثبت شده
۳۴	ضمانت اجرای نقض حقوق مالکیت صنعتی
۳۵	ضمانت اجرای طرح های ثبت شده (ظاهر کالا)
۳۹	ضمانت اجرای طرح های ثبت نشده (مربوط به عملکرد)
۴۳	ضمانت اجرای نقض حقوق طرح های صنعتی
۴۵	ضمانت اجرای نقض حقوق معنوی مخترعان
۴۸	ضمانت اجرای نقض حقوق علامت تجاری
۵۱	علایم تجاری فریبنده و افشای آن در بازار
۵۶	مسئولیت ناقض در برابر مشتری
۵۶	مسئولیت ناقض در برابر مالک علامت تجاری
۶۴	فصل چهارم: حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات در حقوق انگلستان
۶۶	گونه های حمایت از طرح صنعتی

۶۶	.....	سیستم حمایتی طرح های ثبت شده
۶۸	.....	فرایند ثبت
۷۰	.....	موضوعیت داشتن کالای نمونه
۷۳	.....	استثنائات قانونی طرحهای صنعتی
۷۴	.....	حمایت براساس قانون کپی رایت
۷۵	.....	حمایت از طرح کالا به عنوان یک کار هنری
۷۶	.....	حمایت غیر مستقیم
۷۶	.....	نقشه های طراحی و آثار ادبی
۷۶	.....	حمایت از طرح های ثبت نشده
۸۲	.....	نتیجه گیری
۸۶	.....	مراجع
۹۳	.....	منابع و مأخذ

مقدمه

امروزه با توسعه روز افزون تکنولوژی و علم، به انواع مالکیت‌های صنعتی، بیش از پیش توجه می‌شود. از جمله مهمترین مالکیت‌های صنعتی، طرح صنعتی، حق نسبت به اختراع، علامت و اسرار تجاری اشاره نمود. نظر به اهمیت موارد مذکور به لحاظ تأثیرگذاری بر نظام اقتصادی هر کشوری، تبلیغ کالا و خدمات از طریق علائم و نام‌های تجاری، یکی از مهم‌ترین عناصر مرکزی بازاریابی در عرصه رقابت شرکت‌های تجاری، می‌باشد. به عبارتی، علامت تجاری، مهم‌ترین وجه تمایزبخش بین کالاها و خدمات شرکت‌های گوناگون است، ولی کارکرد و رسالت آن هر روز بیش از گذشته توسعه می‌یابد و بی‌دلیل نیست که قوانین مرتبط با حقوق مالکیت بر این علائم نیز هر از چندگاه متحول می‌شود. از همین رو، امروزه کشورهای مختلف به ترغیب افراد در جهت تولید فناوری‌های متنوع و جدید، به شناسایی حقوق انحصاری برای پدیدآورندگان آنها اقدام نموده‌اند.

هرچند این امر، تولید بیشتر انواع این آثار را بدنبال داشته است، ولی در عین حال، همچنان افراد سودجو با اهدافی معمولاً اقتصادی، به نقض این حقوق اقدام می‌نمایند. بطور کلی نقض هر حقی به معنی تعرض به محدوده و قلمرو آن است. در حقوق مالکیت صنعتی نیز نقض به معنی تجاوز به حقوق انحصاری مالک و یا قائم مقام او می‌باشد. آثار مشمول مالکیت‌های صنعتی، برخلاف مالکیت‌های هنری و ادبی که انعکاس دهنده شخصیت پدیدآورنده در اثر ملحوظ است معمولاً با شخصیت پدیدآورنده ارتباطی وثیقی ندارد و از همین رو، در عرصه مالکیت‌های صنعتی، حقوق معنوی جز در بعضی موارد به عنوان اثر ادبی و هنری مطرح نیست.

در ایران در باب مالکیت‌های صنعتی در سال ۱۳۱۰ قانون با عنوان قانون ثبت علائم و اختراعات تصویب گردید که از حقوق مخترعین و مالکین علائم تجاری سخن گفته بود. در سال ۱۳۸۶ قانونی با عنوان قانون ثبت اختراعات طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب گردید که در ضمن آن برای اولین بار به حقوق مالکین طرح‌های صنعتی نیز پرداخته شد. در انگلستان در موضوع مورد بحث، قوانین متعددی تحت عناوین *patents*

act مصوب ۱۹۷۷ the copyrite act, Designs and patents مصوب ۱۹۸۸ و
Trade marks Act مصوب ۱۹۹۴ به تصویب رسیده است.^۱
با توجه به مطالب مطروحه، پژوهش حاضر در تلاش است تا با تحقیق در متون
حقوقی ایران و انگلستان، حمایت‌هایی که در قوانین مزبور، در راستای حقوق مالکیت
صنعتی انجام گرفته، مورد بحث و بررسی قرار دهد.

۱- تقوی مندی و همکاران، ۱۳۹۲، ۲.

فصل اول: کلیات

در جامعه امروز، سطح رفاه زندگی و نیازهای مادی به شدت ارتقا پیدا کرده است. مالکیت صنعتی و به طور خاص اختراعات داعیه دار اصلی ایجاد رفاه در جامعه بشری هستند. پیشرفت علم و فناوری، تقسیم کار در اجتماع را ناگزیر ساخته است و تقریباً کسی نمی تواند هم زمان با پرداختن عمیق و اصولی به تلاش های فکری جهت خلق فناوری نوین، به کسب درآمد و اشتغال از مشاغل معمول نیز بپردازد. امروزه، بخلاف گذشته، آثار فکری ارزش مادی نیز یافته اند و بعنوان اساسی ترین روش تأمین نیازهای مادی پدید آورندگان برشمرده می-شوند. از طرف دیگر، تنوع و پیشرفت روز افزون وسائل ارتباطی و فضای تبادل اطلاعات، این سرمایه ها که نقش پر رنگی در توسعه فرهنگ، تمدن، اقتصاد و صنعت بشری ایفا می کنند، را در معرض مخاطرات بزرگی قرار داده است. دولت ها و ملت های صاحب فناوری روز دنیا، از آنجا که رفاه کنونی و رشد مثبت اقتصادی خود را مدیون اختراعات، تولید علم و فناوری های نوین هستند، به تدوین دستورالعمل و قوانینی جهت نظارت و حمایت از مالکیت های معنوی خالقان فناوری پرداخته و حتی بعضاً، کشورهای دیگر را نیز به پیروی و متابعت از این قوانین واداشته اند. در واقع مالکیت صنعتی شکلی از مالکیت سازماندهی شده توسط دولت بر اطلاعات فنی یا علامت های تجاری و غیره است که از جهتی ممکن است در تعارض با اصل عبور آزاد اطلاعات و حق مردم به دریافت اطلاعات قرار گیرد و می بایست حدود و ثغور آن مشخص گردد. از جهت دیگر، فضای تبادل اطلاعات می تواند بستری مخاطره آمیز برای حقوق مالکیت صنعتی ایجاد نماید لذا می بایست حمایت هایی جهت جلوگیری از مخاطراتی که فضای تبادل اطلاعات می تواند برای حقوق مالکیت صنعتی ایجاد نماید، پیش بینی شود. مهمترین آثار سیاست های حمایتی از مالکیت صنعتی را

می‌توان در افزایش نوآوری اقتصادی، ارتقای سطح فناوری، افزایش تعداد اختراعات و ابداعات، ایجاد اشتغال و توزیع درآمدها و توسعه عادلانه منطقه‌ای دید. از این رو در سیاست‌های توسعه کارآفرینی حمایت‌های گسترده دولتی، ایجاد فضای قانونی و حقوقی مناسب برای تبادل اطلاعات در راستای توسعه زیرساخت‌های نوآوری و تجاری‌سازی و در عین حال جلوگیری از تحقق مخاطرات و کاهش تعارض‌ها و چالش‌ها را از مهمترین فرایندهای مؤثر در حوزه مالکیت صنعتی و حقوق مرتبط با آن می‌توان برشمرد. بنابراین، تحقیق حاضر به دنبال بررسی حمایت‌های قانونی از مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات در دو نظام حقوقی ایران و انگلستان است.

اهمیت موضوع

با توجه به نقش بنیادین و محوری حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در افزایش شاخص پیشرفت و توسعه علمی، اقتصادی، اجتماعی و صنعتی جوامع، مشخص است که حمایت از این نوع مالکیت‌ها علی‌الخصوص تضمین اجرای هر چه بهتر حقوق برای دارنده حق در تمامی فضاها از جمله فضای تبادل اطلاعات از اهمیت والایی برخوردار است. این در حالیست که با بررسی تطبیقی قوانین دو کشور و مطالعه حقوق کشور انگلستان به عنوان مصداقی از حقوق کامن‌لا و تطبیق آن با حقوق کشور ایران که ملهم از حقوق رومی ژرمنی است و بررسی نقاط اشتراک و افتراق، آثار و تبعات توجه یا عدم آن در حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات را مورد توجه قرار داد و در راستای برطرف نمودن نقاط محتمل ضعف یا سکوت قانونگذار در قانون ایران و یا به تبع درستی یا نادرستی نظریات مندرج در حقوق کامن‌لا را مشخص نمود.

مرور ادبیات و سوابق مربوطه

۱- خانم فروزنده شفیعی و آقای مجید دهقان چناری در مقاله‌ای تحت عنوان «بررسی نقض مالکیت فکری در فضای مجازی»، که در فصلنامه بین‌المللی

قانون یار، دوره سوم، شماره دهم، تابستان ۱۳۹۸ به چاپ رسیده است، به این نتیجه رسیده‌اند که شناسایی اصول و سازکارهای حقوقی مالکیت فکری در فضای مجازی می‌تواند از نقض آن جلوگیری کرده و بالا بردن آگاهی استفاده‌کنندگان از قوانین در این زمینه، می‌تواند منجر به کاهش رفتارهای مجرمانه در این خصوص شود. با این حال با بررسی چارچوب حقوقی فعلی حقوق مالکیت فکری میتوان دریافت که راهکارهایی برای غلبه بر این چالش قابل تصور است.

۲- آقای ابوذر جوهری در پایان نامه، «حمایت کیفری از حقوق مالکیت صنعتی؛ مطالعه تطبیقی حقوق ایران و آمریکا»، دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۹۶ به این نتیجه دست یافته است که قانونگذار ایرانی به مبانی جرم‌انگاری از جمله نظم عمومی و همچنین به اصول جرم‌انگاری از جمله اصل تناسب جرم و مجازات و اصل برخورد کیفری به عنوان آخرین چاره (اصل کاربرد کمینه ی حقوق کیفری) و نیز به اهداف مجازاتها از جمله بازدارندگی توجه نکرده است و همچنین تجربه تاریخی تقنینی خود در قبل از انقلاب را نیز مورد استفاده قرار نداده است. در حوزه اختراعات و طرح‌های صنعتی علی‌رغم آنکه از حیث بین‌المللی الزامی برای جرم‌انگاری در این حوزه وجود ندارد و مبنای نظم عمومی نیز در این عرصه به اندازه علامت تجاری قوی و شدید نیست. در قانون ایران برخلاف حقوق آمریکا به جرم‌انگاری نقض حقوق ناشی از اختراع و طرح صنعتی پرداخته شده و مضافاً آن را غیر قابل گذشت محسوب کرده است.

با امعان نظر به مطالعات صورت گرفته، محرز است که تاکنون تحقیق جامع و مفصلی در رابطه با بررسی تطبیقی حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در فضای تبادل اطلاعات در حقوق ایران و انگلستان به ویژه در ارتباط میان قوانین دو کشور به طور مجزا و مشخص صورت نگرفته است و با توجه به بررسی‌های انجام شده تحقیقی با این عنوان در سطح تحقیقات دانشگاهی تاکنون به رشته تحریر در نیامده است، لذا این خلأ پژوهشی آشکار، به تحقیق حاضر فرصت بحث و بررسی می‌دهد.

